

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΠΟΙΪΑ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ ΑΚΡΙΤΑ (*)

Τὸ ποίημα τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα εἶναι ἀπὸ τὰ ἔργα ποῦ διαβάζονται ὄχι μόνο δίχως νὰ κουράζων, ἀλλὰ μὲ σπάνιο ἐνδιαφέρον.

Ὁ ποιητὴς μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐξευγενίσῃ, τὸ ἐναντίον καταστρέφει τὸν καθαρὸ καὶ γερὸ χαραχτήρα τῆς δημοτικῆς γλώσσας, μὲ τὰ φτιασίδια καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἀρχαϊσμοῦ. Μελλοντικῶς προσπαθεῖ νὰ μπᾶσῃ στοὺς στίχους τοῦ τῆς ἀγνῆς καὶ δυνατῆς φωνῆς τῆς δημοτικῆς Μούσας, δὲ μᾶς φέρνει τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓναν ἀστενικὸ καὶ πνιγμένον ἀντίλαλο. «Βλέπουμε, λέει ὁ Rambaud, πὼς μία ποιησὴ ὅλο φωτιά, μὲ λάβα φλογισμένη ποῦ ἀναπηδᾷ ἀπὸ τῆς δημοτικῆς φαντασίας πάγωσε δόλῃκαίρη στὰ χέρια ἑνὸς ραψωδοῦ σκοτισμένου, ἑνὸς Ὀμηροῦ χωρὶς πνέμα».

Μέσα στὸ ποίημα τρία αἰσθήματα ξεχωρίζουν περισσότερο, ἢ ἀξία καὶ ἡ δύναμη, ἢ σωματικὴ ὁμορφιά καὶ ὁ ἔρωτας, ἢ πίστη. Ὁ ποιητὴς θέλει νὰ παρουσιάσῃ τὸ Διγενῆ ὑπόδειγμα ὄχι μόνο πολεμιστῆ, μὰ καὶ καλοῦ συζύγου, καθὼς ἡ Εὐδοκία χαρακτηρίζεται ὡς ἰδέα τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑποταγῆς, καὶ γιὰ τοῦτο τὰ δύο ἐκφραστικὰ ἐπεισόδια τῆς ἀπιστίας τοῦ ἥρωα, περαστικὲς παρεκτροπές, λογίζονται ὡς ὀλέθρια ἔργα τοῦ Σατανᾶ. Στὶς ὑποψίες τῆς γυναίκας τοῦ ἀνίκητου ἥρωα ἀπαντᾷ μὲ ψευτιὲς καὶ ὑπουλόγητες, πὼς τάχα γύριζε στὰ βουνὰ κυνηγώντας λιοντάρια καὶ λάφυρα. Ὁμῶς ἔτσι ὁ χαραχτήρας τοῦ ἥρωα φανερώνεται ἀσταθῆς καὶ μισητὸς ἐσωτερικώτερα. Δὲν εἶναι βέβαια στοιχεῖο ἀντρισμοῦ οἱ κλάψες γιὰ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του καθὼς καὶ οἱ θρήνοι γιὰ τὴ μητέρα του, ψυχροὶ καὶ αἰσθηματολογικοὶ ἔπως μᾶς φανερώνονται. Τὰ μέρη αὐτὰ ἀντιπροσωπεύουν τὰ μοιρολόγια, θρήνους ἐπικήδειους ποῦ στὴ δημοτικὴ ποιησὴ κλείνουν τὴν ἐνεργητικὴν ἔκφραση καὶ δείχνονται μὲ μιὰ συγκινητικὴ ὁμορφίαν ὡς ἀληθινὰ δάκρυα, ἀληθινοὶ λυγμοί! Φανερώτατη εἶναι ἡ σχέση ποῦ ἔχει τὸ ποίημα μὲ τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Χρειάζεται μιὰ σοβαρὴ μελέτη γιὰ νὰ προσδιορίσῃ καὶ μᾶς δείξῃ ἀπ' ὅλες τὶς μεριὰς τὴν τέτοια σχέση. Βοηθήματα μποροῦνε νὰ σταθοῦν οἱ ἐργασίες τοῦ Ντίτεριχ, τοῦ Κρουμπάχερ καὶ μάλιστα τοῦ Πολίτη. Παρατηροῦμε ὅμως πὼς ἐνῶ στὴ συλλογὴ τοῦ Πάσσαβ βρισκοῦμε 23 τραγούδια τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου, τὸ

1909 ἔχομε 750 τέτοια τραγούδια ποῦ 70 μονάχα γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἥρωα.

Ἡ δημοτικὴ ποιησὴ ἀσχολήθηκε περισσότερο στὸ στερνὸ ὑπεράνθρωπο πάλεμα τοῦ δυνατοῦ πολεμιστῆ μὲ τὸ Χάρο, τοῦ ἀνίκητου ἥρωα ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ἐναντία σὲ κείνον ποῦ νικά κάθε ἄνθρωπο. Ὁ ἀγὼνας αὐτὸς θυμίζει τὸ πάλεμα τοῦ Ἡρακλῆ μὲ τὸ Θάνατο. Τὸ φοβερὸ μάλωμα στὰ μαρμαρένια ἀλώνια ποῦ ὁ Χάρος φαίνεται πρῶτα νικημένος καὶ ὕστερα νικητῆς, ἔδωσε θέμα στοὺς ραψωδοὺς γιὰ ὡραιότατα τραγούδια ποῦ κάμποσα ἀχνάρια τοὺς διατηρήθηκαν στὸ ποίημα τοῦ Ἀκρίτα.

Τὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι πὼς στὶς διαφορῆς ἐκδοσῆς τοῦ ποιήματος, δὲν ἀπαντοῦμε, ὅτι σὲ πολλὰ τραγούδια ἀναφέρεται πὼς ὁ Διγενῆς ἐπνίξε τὴ γυναίκα του σ' ἓνα τελευταῖο ἀγκάλιασμα γιὰ νὰ μὴν ἀποχτηθῇ ἀπὸ ἄλλους ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του. Τὸ ἐναντίον βλέπουμε τὴν Εὐδοκίαν νὰ πεθαίνῃ ἀπὸ τὴ λύπη τῆς τὴν ἴδια ὥρα ποῦ ὁ Διγενῆς ξεψυχᾷ.

Τὴν ὥρα τοῦ θανάτου ὁ Διγενῆς δηγιέται, κατὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ Escuriale, στὰ 300 παλληκάρια τὰ θυμαστὰ ἀντραγαθίματά του. Τοῦτο ἔδωσε ἀφορμὴ σὲ πολλοὺς νὰ σχετίσουν τὸ ποίημα μὲ τὰ δημοτικὰ τραγούδια ποῦ πάντα τὸ παλληκάρι ποῦ πεθαίνει θυμίζει στὰ συντρόφια του τὰ κατορθώματα τῆς ζωῆς του. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς σὲ πολλὰ μέρη ἀπὸ τὸ ποίημα τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ἀναγνωρίζονται στίχοι δόλῃκαίροι ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ὅλες αὐτὲς οἱ σχέσεις φαίνονται ἀληθινώτερες ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ὁ Κρουμπάχερ ἀπόδειξε πὼς κανένα κείμενο ἀπ' ὅσα ἔχομε ὡς τώρα γιὰ τὸ ποίημα δὲν ἀναφέρεται παλαιότερα ἀπὸ τὸ 15ο αἰῶνα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἴδια τὰ δημοτικὰ τραγούδια μᾶς παρουσιάζουν μιὰ συκρατητὴ ἀπὸ τοὺς παλιούς αἰῶνες ἐπικὴ ἐξήγησιν.

Ὁ Πολίτης μᾶς εἶπε τὴν αἰτία γιατί ὁ ἓνας συγγραφέας ἢ οἱ πολλοὶ τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα μεταχειρίστηκαν αὐτὸ τὸν τρόπο. Δὲ σκόπευαν νὰ γράψουν ἐπικὸ ποίημα μονάχα θέλανε νὰ δηγηθοῦν μιὰ ἱστορία σὲ στίχους, σύμφωνα μὲ τὸ ὑπόδειγμα τῆς περίφημης ἱστορικῆς σύνθεσης τοῦ Κωνσταντίνου Μανασσῆ. Διαλέξανε γιὰ τοῦτο ἀπὸ κάθε μῦθο καὶ δῆγησιν, ὅτι τοὺς φάνηκε ἱστορικὸ πετῶντας τὰ φανταστικὰ στοιχεῖα καὶ βάνοντας μερικὰ ἐπεισόδια ποῦ τοὺς φαίνονταν πὼς βρισκόντανε σὲ ἀρμονία μὲ τὸ σύνολο ποῦ τὸ στολίσανε κατόπι μὲ τοπικὲς περιγραφὰς χίλιων εἰδῶν, ἠθικὰ παραδείγματα καὶ χρηστὲς διδασκαλίαι. Χωρὶς νὰ κατορθώσουν ἓνα «ἔπος ἐφάμιλλον τῆς Ἰλιάδος» ὅπως θέλει ὁ Πολίτης,

(*) Κοίταξε ἀριθμὸ 485.

δμως σὲ ἄλλα χέρια αὐτὰ τὰ ζωηρὰ καὶ γερὰ τραγούδια θὰ εἶχανε δημιουργήσει ἕνα ποίημα ἀληθινὰ ἔθνικο. Γιατὶ πάντα μᾶς ἀφήνουν νὰ νοιώσουμε πῶς μὲ τὸν ὑμνημένον ἥρωα, χαλαστή τῶν θερίων καὶ τῶν ληστῶν συμβολίζουνε τὸν αἰώνιο καὶ ἀκατάπαυστο ἀγῶνα τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τῶν μουσουλμάνων.

P. E. PAVOLINI

ΑΠΟ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ

Μ. ΜΥΡΑΤ

Μὲ τὸ ξακουσμένο ἔργο τοῦ Ροστάν ἢ νεσελληνική σκηνὴ ἀπόχτησε τὸν καλλιτέχνη της. Τὸ Μήτσο Μυράτ. Ο Θωμᾶς Οἰκονόμου εἶναι «δάσκαλος», κ' ἔτσι δὲ λογαριάζεται, εἶναι «ἐκτός συναγωνισμοῦ». Καὶ μένει μόνος, γιὰ τὴν ὄρα, ὁ Μυράτ.

Εἶδες τὸν Κοκλὲν στὸ ρόλο τοῦ Συρανό; Ξέχασέ τονε. Ἄφισε καταμέρος καὶ τὴ γκρίνια τοῦ Ρωμιοῦ, νὰ μὴν τοῦ ἀρέσει τίποτε, νὰ βρῖσκει ξυνὸ καὶ τὸ πιὸ γλυκὸ κρασί, ἅμα τοῦ προσφέρνεται σὲ δικό του ποτήρι, σὲ ποτήρι κατασκευασμένο στὸν τόπο του καὶ ἀπὸ συντοπίτη του τεχνίτη — ἄφισε καταμέρος καὶ τὴν ἄλλη δὲ ἀρρώστεια μας, νὰν τάρνιούμαστε δλα γιὰ νὰ φαινόμεστε ἐμεῖς τάχα πῶς κάτι εἴμαστε, νὰν τὰ βρῖσκουμε δλα ἀτεχνα, γιὰ νὰ δείχνουμε τάχατες πῶς κατέχουμε ἐμεῖς τὰ μυστικά της Τέχνης, — μὲ λίγα λόγια νὰ, πάψε ἐπιτέλους νᾶσαι Ρωμιὸς καὶ γίνου γιὰ μιὰ στιγμή **ἄνθρωπος** καὶ ὕστερα ἔλα νὰ κουβεντιάσουμε γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ Μυράτ στὸ Συρανό.

Πάρτε με γιὰ χυδαῖο καὶ ἀμόρφωτο χωριάτη, μὰ δὲ θὰ πάψω νὰν τὸ φωνάζω πῶς ἀπὸ τὴ βραδιά ποὺ εἶδα τὸ Μυράτ Συρανὸ περηφανεύομαι σὰ Ρωμιός... καὶ σὰν ἄντρας. Δυὸ γυναῖκες μεσουρανοῦνε σήμερα στὸ θεατρικὸ μας οὐρανό. Διάβολε! Χρειαζότανε κ' ἕνας ἄντρας πλάι τους — καὶ βρέθηκε.

ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Ἐνα παιδάκι τετραπέρατο, ἕνας τσαχπινάκος, ὁ Γιώργος Παπᾶς, ἐννιά χρονῶνε βερζεβούλης, σκάρωσε ἕνα δραματάκι ἥρωϊκὸ — καὶ κάπως κωμικὸ, — τὸ «Μεσολόγγι» καὶ τὸ παράστησε μ' ἄλλα παιδάκια συνομιληκὰ του ἕνα δειλινὸ στὸ θέατρο Κυβέλης.

Γράψανε οἱ φημερίδες σωρὸ πράματα, ἔξυπνα καὶ κουτά, γι' αὐτὴ τὴν παράσταση, χωρατέψανε, σοδαρευτήκανε, κοροιδέψανε, μὰ κείνο ποῦ πρεπε νὰ δοῦνε καὶ νὰ ποῦνε, δὲν τὸ εἶδανε καὶ δὲν τὸ εἶπανε. Πῶς τὸ δραματάκι τοῦ Παπαδάκου ἔχει ἕνα χάρισμα μεγάλο, ζηλευτό, ποὺ θὰν τὸ λαχταροῦσε κ' ἕνας Παντελίδης καὶ Ἀβερῶφειος συγγραφέας — καὶ τὸ χάρισμά του εἶναι ἡ **λογικὴ σειρά** ποὺ κρύβεται κάτου ἀπὸ τὸν παιδιάτικο διάλογό του καὶ ἀπὸ τὶς κωμικοτραγικὲς σκηνές του.

Καὶ γιὰ νὰ ὑπάρχει λογικὴ σειρά, ἀπόδειξη τρανὴ πῶς κανένας μεγάλος δὲν ἔβαλε τὸ χέρι του σ' αὐτὸ τὸ παιδιάτικο διαβολούργημα.

Τὰ ἴδια μποροῦνε νὰ εἰπωθοῦνε καὶ γιὰ τὴν κωμωδία «Ὁ Συνταγματάρχης» ποὺ τὴν ἔγραψε ὁ κ. Ἀλέξαντρος, ὁ ἑφταχρονίτης γιὸς τῆς κ. Κυβέλης.

Ὁ «Συνταγματάρχης» παραστάθηκε τὸ ἴδιο δειλινό, ὕστερ' ἀπὸ τὸ «Μεσολόγγι». Τὸ «Γιὰ τὴν τιμὴ τῆς ἀδερφῆς» τοῦ κ. Κ. Μιχαλόπουλου παραστάθηκε ἄλλο βράδι στὸ «Ἀθήναιο».

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΤΗΣ

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ (*)

Η ΚΕΡΑ

Κοίταξε Ἀσήμω ποῖός χτυπάει στὸ παραθύρι ;
(Ἄλλη δούλα ἔρχεται στὸ παράθυρο τᾶνοίγει καὶ μιλεῖ μέναν ἀπόξω).

Η ΑΣΗΜΩ (ἀπὸ τὸ παράθυρο)

Κερά μου λέει καὶ ἀφτὸς γιὰ ἕν' ἄλλο ἀγόρι.

Η ΚΕΡΑ

Τίνος ;

Η ΑΣΗΜΩ

Τοῦ χτίστη τοῦ χωριοῦ.

Η ΚΕΡΑ

Δὸς μου ἀπὸ κεῖ τὴ λάσπη.
(Ἡ Ἀσήμω φέρνει μιὰ πλαδένα μὲ λάσπη. Ἡ Κερά ἀγκιζοντας τὴ λάσπη μὲ τὰ δάχτυλά της σὰ νὰ τὴν ἐζύμονε).

Νὰ κάνει τὸ,τι κάνω τόρα.

Η ΑΣΗΜΩ (δυνατὰ στὸ παράθυρο)

Κι ἀφτὸς χτίστης !

(τὸ κλεῖ καὶ ξανάρχεται στὴ θέση της).

ΟΙ ΔΟΥΛΕΣ (μαζὶ ὅλες)

Ἀφέντισα καμαρωμένη κ' ἠλιογεννημένη
τὸν Ἥλιο ποὺ ἔχεις πρόσωπο καὶ τὸ Φεγκάρι ἀστήθι

(*) Κοίταξε ἀριθ. 480, 481 483, 484 καὶ 485.